

ИЗВРШНИ ОДБОР УГС НЕЗАВИСНОСТ ДОГОВОР О ИЗЛАСКУ ИЗ КРИЗЕ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ

Искрено верујемо да је, уз даље поштовање свих мера заштите које налаже струка, критична фаза борбе за одбрану живота и здравља запослених и грађана, унутар кризе изазване пандемијом, иза нас.

Тиме су отклоњени и разлози за увођење ванредног стања. Ванредно стање може да траје само док траје акутна опасност због којег је и уведено.

И у условима ванредног стања наше колеге у здравству и јавним службама су показале, уз све ризике којима су били изложени, максимални самопреговор и на делу показали колико су непримерени и погрешни били напади на јавни сектор и запослене у њему. Они који и сада заговарају отпуштања и смањивања зарада и у јавном сектору су очито остали без аргумената, укључив и оне економске. Уз значајан изузетак критике партијског запошљавања и постављења на позиције нестручних по чему је Независност увек била препознатљива.

Сада је потребно хитно интензивирати механизме суспендованог социјалног дијалога – одговор на кризу ових размера не може бити само питање избора и политичких елита. За израду стратегије развоја после пандемије биће нужно успостављање консензуса свих социјалних партнера, али и најшира друштвена расправа која укључује све друштвене и политичке актере, стручњаке и академску заједницу.

И сама Међународна организација рада наглашава важност очувања сталног и интензивног дијалога са репрезентативним организацијама радника и послодаваца нарочито у процесу усвајања закона, који могу утицати на радничка права, укључујући и оних који за циљ имају ублажавање тежине кризне ситуације.

За одређивање специфичних, конкретних мера за заштиту радника и превазилажење негативних утицаја пандемије, односно у контроли вируса на радним местима, али и спречавања масовног губитка радних места од одлучујућег значаја је и отворени социјални дијалог на нивоу привредних субјеката.

Наши грански синдикати и повереништва воде одлучну, свакодневну битку при чему су многи од њих суочени са претњама отказом. Бранићемо одлучно свакога од њих.

Синдикатима је у дијалогу неопходан снажан и гласан, обједињен наступ око одбране основних права, који укључује и утицај на економску и социјалну политику. Рецесија и долазећа криза носе реалну опасност редукације и онако малих зарада и раст незапослености. Синдикат не сме да дозволи да радници и овога пута поднесу највећи терет кризе.

Државне власти полажу испит одговорности, способности и солидарности. Поред једнократне подршке и одлагања обавеза и привреди и грађанима оне морају створити простор и за продуктивна улагања која тек трајно обезбеђују послове и приходе.

Крајње незахвално је прогнозирати трајање и исход кризе изазване пандемијом која има елементе и кризе понуде и кризе тражње. Неортодоксној кризи одговарају неортодоксни лекови – сви се данас опредељују за издашне интервенције уз обилне државне гаранције. Бар у овом тренутку у току је заборав неолибералне мантре о стабилизационим сидрима у погледу дефицита, дуга и задуживања.

Извесно је, међутим, да је поред пакета краткорочних мера, преко потребан дијалог и обавезујући договор о изласку из кризе и одрживом развоју који укључује и ново радно и социјално законодавство и односи се на ову и наредну годину. Као репрезентативна и међународно призната синдикална централа која полази од вредности европског социјалног модела, односно вредности солидарности, социјалне правде и социјалног партнерства унутар развијеног социјалног дијалога, учинићемо све да из кризе изађемо са дугорочно ојачаном а не даље ослабљеном позицијом света рада. Задовољавање палијативним мерама којима следе отпуштања, сужавања радних права и раст неједнакости нису за нас опција. Тако се не побеђује, тако се само одлаже пораз.

Примера ради, ако желимо да редукујемо у највећој могућој мери, а не само да одложимо, разорну кризу, мере помоћи привреди и запосленима и свим радно ангажованима морају важити бар 3 + 3 месеца а у посебно погођеним делатностима и до краја године.

У супротном, уз оне који ће изгубити повремене приходе, као и оне који су се, бар на краћи рок, вратили у земљу имаћемо милионску масу незапослених и атмосферу страха код већине преосталих запослених.

Краткорочне мере

Превасходни циљ донетих антикризних мера је очување послова и радних места и то кроз пружање неопходне подршке послодавцима у делатностима погођеним кризом. Основни оквир и циљ је добро одређен али је неселективно дат, краткорочан и непотпун и без адекватних механизма контроле.

1. Чланству Независности и јавности познат је наш став да је пакет недовољно социјално усмерен пре свега зато што у максималних 10 одсто отпуштених као услову за добијање помоћи не улазе сви радно ангажовани и, посебно, због неселективне доделе 100 евра помоћи свим пунолетним грађанима. Средства која ће овај „поклон“ коштати државу, могла би се употребити на много ефикаснији и праведнији начин. У Србији, рецимо, око 250.000 људи живи од социјалне помоћи, која износи понижавајућих 8.000 динара месечно. Тај новац би држава преко евиденције Националне службе за запошљавање могла расподелити и свима онима који су добили отказе због новонастале ситуације.

2. Истовремено, неопходно је доношење посебног плана социјалних мера за заштиту породица радника који су изгубили посао због последица пандемије који укључује обимније осигурање у случају незапослености, али и директну новчану помоћ, бенефиције код плаћања комуналија, струје, јавног превоза и мораторијум на дугове јавним предузећима и обуставу свих извршења по било ком основу.

3. Питање је и шта је са samozапосленима, највећем делу слободних професија, уметника што подвлачи ургентност државне подршке сферама нестандардног запослења. Иако не могу бити наши чланови једнаку бригу као за запослене и све радно ангажоване показујемо и за све samozапослене, као и пољопривреднике. И они су део света рада. И њима је Независност кров и кућа.

4. Свесни смо да је тешко направити правичан систем помоћи, а поготово је то тешко у држави која има слаб административни капацитет. Систем који је направљен је неселективан, али се да поправити. Истовремено, треба обезбедити потпуну транспарентност, односно објављивање података и јавни увид и напор над коришћењем јавних средстава. Тим пре што се додељују средства из буџета или се ради о кредитима које ћемо годинама сви ми морати да отплаћујемо.

Примера ради, ако је предузеће узело бесповратну помоћ и одложило плаћање пореза, а у 2020. нема пад прихода у односу на 2019, требало би да врати новац буџету и уплати све порезе и доприносе.

Морамо такође активно пратити посебно исплату минималних зарада – кључно питање је да ли послодавци имају могућност да добијена средства уплаћују само као минималац или уплаћују и део уговорених зарада. Дилема је ако право на помоћ имају само она предузећа која не отпусте више од 10 одсто радника од почетка ванредног стања до датума примена мера, да ли многа предузећа која нису у могућности да дочекају мај и принуђена су да отпусте више од 10% радника, треба да трајно буду искључена из пакета мера помоћи државе.

Као одговоран синдикат и социјални партнер кртиковаћемо сваки себичан, социјално неосетљив и неодговоран однос послодаваца према запосленима. Но за нас не постоје само црне листе – охрабрићемо и подржати сваки потез и захтев послодаваца који води превладавању кризе и одрживом развоју.

5. Истовремено, реална је бојазан да пуко ослобађање од пореза за многе привреднике није довољно. Било би боље да су направљени критеријуми по којима би се највише погођеним делатностима не само одложило плаћање пореза већ и омогућио њихов отпис.

Многе земље су се одлучиле управо за комбинацију одлагања и отписивања пореских дугова за најугроженије делове привреде. Природа кризе приморала их је да делују брзо и да спроводе економске програме који би се у нормалним околностима сматрали радикалним.

Кључни део ових мера је, попут праксе у Данској, и везивање трајнијег ућешћа државе у исплати зарада запослених, укључујући и samozапослене и фриленсере, за висину изгубљеног прихода.

Суседна Хрватска ће исплаћивати плате свим радницима запосленим у погођеним секторима у износу од 525 евра, а платиће и доприносе на исте плате уместо послодаваца и у наредна три месеца. Поред тога, омогућиће отписивање пореза свим малим предузећима којима је приход опао за више од 50%, као и увођење система ПДВ-а по наплати који ће у великој мери олакшати пословање привреде.

Тестира се и пракса да послодавци скрате радно време док се не покрене и стабилизује производња и друге економске активности и то тако што би разлику до пуног радног времена субвенционисала држава. На тај начин избегавају се већа отпуштања и, због привремених тешкоћа, веће штете по економију и тржиште рада. Ове мере би се посебно односиле на велике компаније које, по правилу, добијају велике државне субвенције и због тога морају да имају и посебну друштвену одговорност.

Развојна фаза

Следећа година треба да садржи целовите економске и фискалне мере за подршку покретању економских активности, обезбеђење ликвидности, стимулисање тражње, јефтиних и доступних кредита и државних гаранција. Ове мере ће захтевати велико повећање државних расхода, односно јавне потрошње како би се

надокнадио изгубљени прилив из делатности приватног сектора. Такав амбициозан план фискалне експанзије могао би се финансирати озбиљнијим монетарним финансирањем буџетских дефицита. Не треба искључити и ограничено и контролисано задуживање из примарне емисије у оно што ће одржати производњу попут државне подршке пољопривредницима кроз формирање Фонда за развој или формирање посебног фонда.

Истовремено, треба :

1. Обезбедити снажну укљученост социјалних партнера у процес креирања националне стратегије запошљавања, посебно због чињенице да ће мере активне политике запошљавања морати да имају знатно шири обухват, јер ће се до сада идентификованим рађивим групама придружити армија новонезапослених.
2. Очекујући пораст незапослености треба тражити повећање накнаде за незапосленост и враћање обавеза послодавца да плаћају допринос за незапосленост, или у супротном, право на накнаду, треба да имају сви незапослени, јер сами плаћају допринос за незапосленост.
3. Кризом се показује крајње оправданим инсистирање на развоју основних јавних услуга из области социјалне политике (првенствено, на развоју здравственог и образовног система) које мора да буде оријентисано ка универзалној доступности, а не ка тржишној логици.
4. Криза неопходним чини обнављање дијалога о флексибилним облицима рада и захтев за крвним карактером Закона о раду – пандемија је, на жалост, само додатно снажно аргументовала већ постојеће захтеве синдиката у области радног законодавства

Једини пут за излазак из кризе је најшири дијалог и договор о начинима и правцима заједничког деловања. Више солидарности и социјалне правде није дакле могуће без обнове рада демократских институција, слободе медија и отварање простора за истински демократски дијалог

Кључно питање је: хоће ли нови економски модел бити и даље усмерен на очување корпоративне моћи, овога пута унутар националних држава, или ће бити усмерен ка заштити радника и очувању демократских институција?

Што се економске политике буду више затварале у националне оквире, то се снажније синдикални покрет мора интернационализовати, како би био спреман да одговори на бројне изазове.

Задатак синдиката данас је да заштите здравље, положај и интересе свих запослених и повремено радно ангажованих. Наш циљ није, међутим, само да одложимо, већ и да на дужи рок на најмању могућу меру сведемо губитак послова, пад зарада и спречимо нарушавања радних права. Полажемо испит за који нема додатног, поправног рока.

У Београду, 23.04.2020. године

Зоран Стојиљковић, председник